GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג המבחן: מבחן תנופה לדוגמה
כיתה: ט'
מספר שאלות: 31
משך המבחן: 90 דקות
קובץ: שאלון

עברית

מבחן תנופה לדוגמה לכיתה ט' – מבחן לדוגמה 1

שם: _____

בקובץ זה: המבחן - הטקסטים והשאלות, עם מקום לתשובות. התשובות וההסברים - בקבצים "תשובות" ו"פתרון מלא".

בהצלחה!

הוראות

במבחן ארבעה טקסטים, ואחרי כל טקסט שאלות עליו. שאלות 24–30 בודקות ידע בלשון, והמשפטים בהן לקוחים מן הטקסטים.

קראו כל טקסט בעיון. מותר ורצוי לחזור לטקסט בזמן שאתם עונים.

בשאלות רב־ברירה סמנו תשובה אחת בלבד. בשאלות הפתוחות כתבו תשובה מלאה וברורה, במילים שלכם.

זמן המבחן: 90 דקות (שאלות 1–30).

שאלה 31 היא משימת המשך בהבעה בכתב. היא נעשית בכיתה, בשיעור נפרד אחרי המבחן, ואינה חלק מזמן המבחן.

השעון הפנימי של בני הנוער

1

מורים רבים מכירים את המראה: שיעור ראשון בשעה שמונה בבוקר, ובכיתה יושבים תלמידים מנומנמים שמתקשים להחזיק את העיניים פקוחות. הורים רבים מכירים מראה הפוך: השעה אחת־עשרה בלילה, והמתבגר שבבית ער לגמרי. לא פעם ממהרים המבוגרים להסיק שבני הנוער פשוט עצלנים או מבזבזים את הלילה מול המסכים. אולם מחקרים מן העשורים האחרונים מלמדים שהתמונה מורכבת יותר: לגוף של בני הנוער יש שעון משלו.

2

בגופו של כל אדם פועל שעון ביולוגי – שעון פנימי המווסת את מחזור השינה והערות במשך היממה. השעון הזה נמצא במוח, והוא מושפע בעיקר מן האור. כשמחשיך, המוח מתחיל להפריש הורמון בשם מֶלָטוֹנִין*, והורמון זה מאותת לגוף שהגיע הזמן להתכונן לשינה. כשהאור חוזר בבוקר, הפרשת ההורמון נפסקת, והגוף מתעורר.

3 בגיל ההתבגרות השעון הפנימי משנה את התזמון שלו. אצל ילדים מתחיל המלטונין להיות מופרש בשעות הערב המוקדמות, ולכן ילדים רבים מתעייפים כבר בשמונה או בתשע בערב. אצל בני נוער הפרשת המלטונין מתחילה מאוחר יותר, לעיתים רק סמוך לשעה אחת־עשרה בלילה. משום כך מתבגר שהולך לישון בתשע וחצי מתהפך במיטה ואינו נרדם. אין זו בחירה, אלא שינוי טבעי שמתרחש בגוף. השינוי הזה נמשך בדרך כלל עד סביבות גיל עשרים, ואז השעון חוזר בהדרגה לקדמותו.

4 הבעיה היא שהשעון החברתי אינו משתנה יחד עם השעון הביולוגי. מומחי שינה ממליצים כי בני נוער יישנו בין שמונה לעשר שעות בלילה. נער שנרדם בשעה אחת־עשרה ומתעורר בשש וחצי כדי להגיע בזמן לבית הספר ישן שבע שעות וחצי לכל היותר. כך, לילה אחר לילה, מצטבר מה שהחוקרים מכנים "חוב שינה". בסוף השבוע מנסים בני הנוער "להחזיר את החוב" וישנים עד הצהריים, אך שינה ארוכה בשבת אינה מבטלת את העייפות שנצברה במשך השבוע, ולעיתים היא אף משבשת את השעון הפנימי עוד יותר.

5 לחוסר שינה יש מחיר. מחקרים מראים שבני נוער שאינם ישנים די מתקשים להתרכז ולזכור את מה שלמדו, נוטים יותר להתפרצויות כעס ולמצבי רוח ירודים, ונפגעים יותר בתאונות. גם המערכת החיסונית שלהם נחלשת, ולכן הם חולים בתדירות גבוהה יותר. נוסף על כך, בזמן השינה המוח מארגן את המידע שנקלט במהלך היום, כך ששינה קצרה פוגעת גם בלמידה עצמה.

6 את השעון הביולוגי אי אפשר לשנות, אבל אפשר להקל עליו. האור הכחול הנפלט ממסכים של טלפונים ומחשבים מעכב את הפרשת המלטונין, ולכן מומלץ להרחיק את המסכים שעה לפני השינה. כדאי גם להקפיד על שעות קבועות של שינה ושל השכמה, גם בסוף השבוע, ולהימנע ממשקאות המכילים קפאין, כמו קפה, קולה ומשקאות אנרגיה, בשעות אחר הצהריים והערב. חשיפה לאור יום בשעות הבוקר, למשל הליכה ברגל לבית הספר, עוזרת לשעון הפנימי "לכוון את עצמו".

7 בכמה מדינות בעולם הסיקו מן המחקרים מסקנה מעשית והחליטו לדחות את שעת תחילת הלימודים בבתי הספר התיכוניים. בבתי הספר שעשו זאת דווח כי התלמידים ישנו יותר, איחרו פחות לשיעורים והישגיהם השתפרו. בישראל הנושא עדיין שנוי במחלוקת.

8 • מלטונין – הורמון (חומר שהגוף מייצר ומשפיע על פעולתו) המופרש במוח בשעות החושך ומסייע להירדם.

מתי יתחיל יום הלימודים? – שני מכתבים למערכת

1 בעיתון המקומי לבני נוער התפרסם מכתב של תלמידה בכיתה ט'. בשבוע שלאחר מכן התפרסמה תגובה של אחד ההורים.

2 מכתב 1

3 לעורכת שלום,

4 אני תלמידה בכיתה ט' ויושבת ראש מועצת התלמידים בבית ספרנו. אני כותבת בשם תלמידים רבים שמרגישים שיום הלימודים מתחיל מוקדם מדי.

5 בכל בוקר אני רואה את חבריי לכיתה מגיעים לשיעור הראשון עייפים ומפהקים. חלקם מנמנמים על השולחן, ואחרים מוותרים על ארוחת הבוקר כדי להספיק להגיע בזמן. אנחנו לא עצלנים: מחקרים הראו שהשעון הביולוגי של בני נוער פשוט נוטה לשעות מאוחרות. מה הטעם בשיעור מתמטיקה בשעה שמונה, כשחצי מהכיתה בקושי מצליח לפקוח עיניים?

6 אני מציעה להתחיל את יום הלימודים בשעה 8:45. ארבעים וחמש דקות אולי נשמעות מעט, אבל בשבילנו הן כמעט שעה נוספת של שינה בכל לילה – יותר מחמש שעות בשבוע! תלמידים ערניים יקשיבו יותר, יפריעו פחות וגם ילמדו טוב יותר. בבתי ספר בחוץ לארץ שבהם נעשה השינוי, ההישגים עלו.

7 אני יודעת שהשינוי אינו פשוט, אבל אני בטוחה שאפשר למצוא פתרונות. בית ספר שבאמת רוצה בטובת התלמידים צריך להתאים את עצמו אליהם, ולא להפך.

8 בכבוד רב, נועה, כיתה ט'2

מכתב 2

לעורכת שלום,

קראתי בעניין את מכתבה של נועה, ואני מעריך את האכפתיות שלה כלפי חבריה. גם אני מודע לכך שבני נוער רבים אינם ישנים די שעות. ועם זאת, לדעתי הפתרון שהיא מציעה ייצור בעיות רבות יותר מאלה שהוא יפתור.

ראשית, הורים רבים יוצאים לעבודה בשמונה בבוקר ומסיעים את ילדיהם בדרך. אם הלימודים בחטיבת הביניים יתחילו מאוחר, האחים הצעירים יגיעו לבית הספר היסודי בשעה אחת והגדולים בשעה אחרת, וכל סדר היום של המשפחה ישתבש. שנית, אם יום הלימודים יתחיל מאוחר, הוא גם יסתיים מאוחר. החוגים, האימונים וההכנה של שיעורי הבית יידחו אל הערב, ובני הנוער ילכו לישון מאוחר עוד יותר. כך נמצא את עצמנו שוב באותה נקודה. שלישית, לפי ניסיוני כאב לשלושה, את רוב הלילה בני הנוער אינם מבלים בהתהפכויות במיטה, אלא מול מסך. אם נדחה את תחילת הלימודים, הם פשוט ימשיכו לגלול עוד שעה.

במקום לשנות את מערכת השעות של בית הספר כולו, אני מציע שבית הספר ילמד את התלמידים על חשיבות השינה, וששההורים יקפידו שהטלפונים יישארו מחוץ לחדר השינה בלילה. זה פתרון פשוט, זול ויעיל.

בברכה, רון, חבר ועד ההורים

כמה ישנים תלמידי חטיבת הביניים?

מועצת התלמידים בחטיבת ביניים ערכה סקר בקרב 300 תלמידים מכיתות ז'–ט'. התלמידים התבקשו לציין כמה שעות ישנו בממוצע בלילות שלפני ימי לימודים ובלילות של סוף השבוע, ומה עשו בשעה שלפני השינה. לפניכם חלק מן התוצאות.

טבלה 1: מספר שעות השינה הממוצע בלילה

שכבה	בלילה שלפני יום לימודים	בלילה של סוף השבוע
כיתה ז'	8.1 שעות	9.4 שעות
כיתה ח'	7.6 שעות	9.6 שעות
כיתה ט'	7.2 שעות	9.9 שעות

3

טבלה 2: מה עשיתם ברוב הזמן בשעה שלפני השינה? (כל השכבות יחד)

הפעילות	אחוז התלמידים
גלילה ברשתות או משחק בטלפון	58%
צפייה בטלוויזיה	17%
הכנת שיעורי בית	11%
קריאת ספר	9%
אחר	5%

דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה

1

פעמיים בשנה, בסתיו ובאביב, מתרחש מעל ראשינו אחד המחזות המרשימים בטבע. מאות מיליוני ציפורים עוברות בשמי ישראל בדרכן בין אירופה ואסיה ובין אפריקה. בסתיו הן עפות דרומה, אל האזורים החמים שבהם יוכלו למצוא מזון בחורף, ובאביב הן שבות צפונה, אל המקומות שבהם הן מקננות ומגדלות את גוזליהן.

2

מדוע עוברות כל כך הרבה ציפורים דווקא בארץ קטנה כמו ישראל? התשובה טמונה במפה. ישראל נמצאת בנקודת המפגש של שלוש יבשות: אירופה, אסיה ואפריקה. ממערב לה משתרע הים התיכון, ומדרום וממזרח לה – מדבריות רחבים. ציפורים רבות, ובייחוד ציפורים גדולות כמו חסידות, שקנאים ועופות דורסים, נמנעות מלחצות את הים. הן עפות בשיטת הדאייה: הן פורשות כנפיים ומתרוממות על גבי עמודים של אוויר חם, העולים מן הקרקע כשהשמש מחממת אותה. מעל הים כמעט שאין עמודי אוויר כאלה, ולכן הציפורים הדואות מעדיפות את רצועת היבשה הצרה שבין הים למדבר. כך הופכת ישראל ל"צוואר בקבוק" – מעבר צר שדרכו נדחסות ציפורים ממרחבים עצומים.

3

הדאייה חוסכת לציפורים אנרגיה רבה: במקום לנפנף בכנפיים כל הזמן, הן גולשות מעמוד אוויר אחד לאחר. אולם לשיטה הזו יש גם מגבלות. עמודי האוויר החם נוצרים רק ביום, כשהשמש זורחת, ולכן הדואות נודדות רק בשעות היום ונחות בלילה. ציפורי שיר קטנות, לעומתן, מנפנפות בכנפיהן לאורך כל הדרך, ורבות מהן נודדות דווקא בלילה.

4

הנדידה היא מסע מסוכן ומתיש. הציפורים חייבות לעצור בדרך כדי לנוח ולאכול, ולכן אתרי עצירה – מקומות שיש בהם מים ומזון – חשובים להישרדותן. אחד האתרים הידועים בישראל הוא עמק החולה. בכל סתיו מגיעים לעמק עשרות אלפי עגורים, ורבים מהם נשארים בו כל החורף. בעבר גרמו העגורים נזק רב לחקלאים: הם ניקרו את הזרעים שנזרעו בשדות ואכלו את היבולים. כדי לפתור את הבעיה החלו אנשי שמירת הטבע, בשיתוף החקלאים, לפזר לעגורים מזון באזור מוגדר בעמק. העגורים נשארים באזור הזה, השדות שמסביב ניצלים מנזק, ומבקרים רבים נהנים מן המחזה של אלפי ציפורים בבת אחת.

5

גם בשמיים עצמם צפויות סכנות. בעשורים האחרונים של המאה העשרים התרסקו כמה מטוסים של חיל האוויר לאחר שהתנגשו בלהקות של ציפורים נודדות. בעקבות התאונות האלה החלו חוקרי ציפורים לעבוד יחד עם טייסים. הם מיפו את נתיבי הנדידה, עקבו אחר הציפורים בעזרת מכ"ם ובעזרת מטוסים קלים, וקבעו אזורים ושעות שבהם אסור לטוס בעונת הנדידה. מאז פחת מספר ההתנגשויות במידה ניכרת, והשיתוף הזה הציל חיים של אנשים ושל ציפורים כאחד.

6

היום עוקבים חוקרים בישראל אחר הנדידה גם בדרכים נוספות. בתחנות טיבוע לוכדים ציפורים ברשתות עדינות, עונדים לרגלן טבעת קטנה ובה מספר מזהה, ומשחררים אותן. כאשר ציפור כזו נלכדת שוב במקום אחר בעולם, אפשר ללמוד מאין באה ולאן היא ממשיכה. לציפורים גדולות מצמידים משדרים זעירים, המאפשרים לעקוב אחר מסלולן כמעט בכל רגע. המידע הזה עוזר להגן על הציפורים ועל המקומות שבהם הן עוצרות, ובזכותו אנו יודעים היום על הנדידה יותר מאי פעם.

שאלה 1

(3 נק') הבנת הנקרא / הבנה (פרשנות והיסק)

השאלה מתייחסת ל"השעון הפנימי של בני הנוער"

קראו את טקסט 1, "השעון הפנימי של בני הנוער", וענו על שאלות 1–7.

מהי המטרה העיקרית של טקסט 1?

1. לשכנע את מנהלי בתי הספר בישראל לדחות את שעת תחילת הלימודים
2. להסביר מדוע בני נוער מתקשים להירדם מוקדם ולקום מוקדם, ומה אפשר לעשות כדי להקל עליהם
3. להזהיר את בני הנוער מפני הנזקים של שימוש בטלפון בלילה
4. לתאר מחקר שנערך בבתי ספר שבהם נדחתה שעת תחילת הלימודים

שאלה 2

(3 נק') הבנת הנקרא / הבנה (פרשנות והיסק)

השאלה מתייחסת ל"השעון הפנימי של בני הנוער"

בפסקה 1 כתוב: "לא פעם ממהרים המבוגרים להסיק שבני הנוער פשוט עצלנים או מבזבזים את הלילה מול המסכים. אולם מחקרים מן העשורים האחרונים מלמדים שהתמונה מורכבת יותר".

א. איזה הסבר לעייפות של בני הנוער הטקסט דוחה? (1 נק')

ב. איזה הסבר מציע הטקסט במקומו? היעזרו בפסקה 3. (2 נק')

שאלה 3 (4 נק') הבנת הנקרא / איתור מידע

השאלה מתייחסת ל"השעון הפנימי של בני הנוער"

לפי פסקה 3, השלימו את הטבלה.

	מתי מתחיל המוח להפריש מלטונין?	מה קורה בעקבות זאת?
ילדים	(א) _____	(ב) _____
בני נוער	(ג) _____	(ד) _____

א. ילדים – מתי מתחילה הפרשת המלטונין? (1 נק')

ב. ילדים – מה קורה בעקבות זאת? (1 נק')

ג. בני נוער – מתי מתחילה הפרשת המלטונין? (1 נק')

ד. בני נוער – מה קורה בעקבות זאת? (1 נק')

שאלה 4 (3 נק') הבנת הנקרא / הבנה (פרשנות והיסק)

השאלה מתייחסת ל"השעון הפנימי של בני הנוער"

בפסקה 3 כתוב שהשינוי נמשך עד סביבות גיל עשרים, "ואז השעון חוזר בהדרגה לקדמותו".

מה פירוש הצירוף "חוזר בהדרגה לקדמותו"?

1. חוזר בבת אחת למצבו הקודם
2. ממשיך בהדרגה לזוז לשעות מאוחרות עוד יותר
3. מפסיק בהדרגה לפעול
4. חוזר לאט־לאט, שלב אחר שלב, למצבו הקודם

שאלה 5

(3 נק') הבנת הנקרא / הערכה ביקורתית ורפלקציה

השאלה מתייחסת ל"השעון הפנימי של בני הנוער"

בפסקה 4 מופיעים הצירופים "חוב שינה" ו"להחזיר את החוב", ושניהם כתובים בתוך מירכאות.

א. מאיזה תחום שאולים הצירופים האלה? (1 נק')

ב. הסבירו מה הצירופים ממחישים לקורא על השינה של בני הנוער. (2 נק')

שאלה 6

(3 נק') הבנת הנקרא / איתור מידע

השאלה מתייחסת ל"השעון הפנימי של בני הנוער"

בפסקה 3 כתוב: "משום כך מתבגר שהולך לישון בתשע וחצי מתהפך במיטה ואינו נרדם."

איזה קשר לוגי מציין הצירוף "משום כך"?

1. סיבה ותוצאה
2. ניגוד
3. זמן
4. הכללה ופירוט

שאלה 7 (4 נק') הבנת הנקרא / הערכה ביקורתית ורפלקציה

השאלה מתייחסת ל"השעון הפנימי של בני הנוער"

דניאל, תלמיד כיתה ט', הולך לישון בכל לילה בחצות, אחרי שעה של משחק בטלפון. בכל יום אחר הצהריים הוא שותה כוס קולה, ובשבת הוא ישן עד שתיים בצהריים.

על פי הטקסט, כתבו לדניאל שתי עצות שונות שיעזרו לו לישון טוב יותר, והסבירו כל עצה בעזרת מידע מהטקסט.

שאלה 8 (3 נק') הבנת הנקרא / הבנה (פרשנות והיסק)

השאלה מתייחסת ל"מתי יתחיל יום הלימודים? – שני מכתבים למערכת"

קראו את טקסט 2, "מתי יתחיל יום הלימודים?", וענו על שאלות 8–13.

באיזה עניין נועה ורון מסכימים?

1. יש לדחות את שעת תחילת הלימודים בבתי הספר
2. המסכים הם הסיבה העיקרית לעייפות של בני הנוער
3. בני נוער רבים אינם ישנים די שעות

4 בית הספר צריך להתאים את עצמו לתלמידים, ולא להפך

שאלה 9 (3 נק') הבנת הנקרא / איתור מידע

השאלה מתייחסת ל"מתי יתחיל יום הלימודים? – שני מכתבים למערכת"

רון מתנגד להצעה של נועה ומציג שלושה נימוקים. כתבו במילים שלכם את שלושת הנימוקים.

שאלה 10 (3 נק') הבנת הנקרא / הערכה ביקורתית ורפלקציה

השאלה מתייחסת ל"מתי יתחיל יום הלימודים? – שני מכתבים למערכת"

נועה כותבת: "ארבעים וחמש דקות אולי נשמעות מעט, אבל בשבילנו הן כמעט שעה נוספת של שינה בכל לילה – יותר מחמש שעות בשבוע!"

א. הסבירו מה אינו מדויק בטענה הזו. (2 נק')

ב. מדוע לדעתכם ניסחה נועה את הטענה כך? (1 נק')

שאלה 11 (3 נק') הבנת הנקרא / הערכה ביקורתית ורפלקציה

השאלה מתייחסת ל"מתי יתחיל יום הלימודים? – שני מכתבים למערכת"

רון כותב: "לפי ניסיוני כאב לשלושה, את רוב הלילה בני הנוער אינם מבלים בהתהפכויות במיטה, אלא מול מסך."

על מה מבסס רון את הנימוק הזה?

1. על מחקרים שנערכו בבני נוער
2. על ניסיונו האישי
3. על נתונים מבתי ספר בחוץ לארץ
4. על דברים שכתבה נועה

שאלה 12 (4 נק')

הבנת הנקרא / הערכה ביקורתית ורפלקציה

השאלה מתייחסת ל"מתי יתחיל יום הלימודים? – שני מכתבים למערכת" ול"השעון הפנימי של בני הנוער"

רון כותב שבני הנוער מבלים את רוב הלילה "מול מסך" ולא "בהתהפכויות במיטה". היעזרו בטקסט 1.

א. הביאו מטקסט 1 מידע שתומך בדבריו של רון. (2 נק')

ב. הביאו מטקסט 1 מידע שמחליש את דבריו של רון. (2 נק')

שאלה 13 (3 נק')

הבנת הנקרא / הערכה ביקורתית ורפלקציה

השאלה מתייחסת ל"מתי יתחיל יום הלימודים? – שני מכתבים למערכת"

נועה כותבת: "מה הטעם בשיעור מתמטיקה בשעה שמונה, כשחצי מהכיתה בקושי מצליח לפקוח עיניים?"

מהו תפקידה של השאלה הזו במכתב?

1. לבקש מהעורכת מידע על מערכת השעות ועל שעת השיעור הראשון
2. להביע ספק בעמדה של נועה עצמה ולהראות שאינה בטוחה בה
3. להדגיש את עמדתה של נועה, ששיעור בשעה מוקדמת כל כך אינו מועיל
4. להציג נתון מדויק על מספר התלמידים העייפים בכיתה

שאלה 14

(3 נק') הבנת הנקרא / איתור מידע

השאלה מתייחסת ל"כמה ישנים תלמידי חטיבת הביניים?"

קראו את טקסט 3, "כמה ישנים תלמידי חטיבת הביניים?", וענו על שאלות 14–16. בחלק מן השאלות תצטרכו להיעזר גם בטקסט 1.

איזה מן המשפטים שלהלן נכון לפי טבלה 1?

1. ככל שהשכבה גבוהה יותר, התלמידים ישנים פחות בלילה שלפני יום לימודים
2. תלמידי כיתה ט' ישנים בלילה של סוף השבוע פחות מתלמידי כיתה ז'
3. בכל השכבות ההבדל בין לילה שלפני יום לימודים ללילה של סוף השבוע זהה
4. תלמידי כיתה ז' ישנים בלילה שלפני יום לימודים יותר מתשע שעות

שאלה 15

(3 נק') הבנת הנקרא / הבנה (פרשנות והיסק)

השאלה מתייחסת ל"כמה ישנים תלמידי חטיבת הביניים?" ול"השעון הפנימי של בני הנוער"

בטקסט 1 (פסקה 4) מוסבר המושג "חוב שינה".

באיזו שכבה בטבלה 1 נראה שחוב השינה הוא הגדול ביותר? הסבירו בעזרת שני נתונים מן הטבלה.

שאלה 16 (3 נק') הבנת הנקרא / הערכה ביקורתית ורפלקציה

השאלה מתייחסת ל"כמה ישנים תלמידי חטיבת הביניים?" ול"השעון הפנימי של בני הנוער"

תלמיד קרא את טבלה 2 והסיק: "הטלפון הוא הסיבה לכך שתלמידי כיתה ט' ישנים פחות מתלמידי כיתה ז'."

האם המסקנה שלו מבוססת על הנתונים שבטקסט 3? נמקו את תשובתכם.

שאלה 17 (3 נק') הבנת הנקרא / איתור מידע

השאלה מתייחסת ל"דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה"

קראו את טקסט 4, "דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה", וענו על שאלות 17–23.

לפי פסקה 2, מדוע ציפורים דואות נמנעות מלחצות את הים?

1. מפני שאין בים מקומות שבהם הן יכולות לנוח בלילה ולמצוא מזון
2. מפני שהרוחות מעל הים חזקות מדי בשביל ציפורים גדולות
3. מפני שהמדבריות שממזרח לישראל מושכות אותן לנוח בדרך
4. מפני שמעל הים כמעט שאין עמודי אוויר חם שעליהם הן יכולות להתרומם

שאלה 18 (3 נק') הבנת הנקרא / הבנה (פרשנות והיסק)

השאלה מתייחסת ל"דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה"

בפסקה 2 נכתב שישראל הופכת ל"צוואר בקבוק". מה מבקש הכותב להמחיש באמצעות הדימוי הזה?

1. שדרך שטח צר עוברות ציפורים רבות שהגיעו ממרחבים גדולים
2. שבישראל הציפורים נלכדות ואינן יכולות להמשיך בדרכן
3. שהנדידה מעל ישראל היא החלק האיטי ביותר במסע
4. שבישראל יש מעט מים ומזון לציפורים

שאלה 19 (4 נק') הבנת הנקרא / הבנה (פרשנות והיסק)

השאלה מתייחסת ל"דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה"

השוו בין ציפורים דואות לבין ציפורי שיר קטנות לפי פסקאות 2–3. השלימו את הטבלה.

	ציפורים דואות (כמו חסידות ושקנאים)	ציפורי שיר קטנות
איך הן עפות?	(א) _____	(ב) _____
מתי ביממה הן נודדות?	(ג) _____	(ד) _____

א. ציפורים דואות – איך הן עפות? (1 נק')

ב. ציפורי שיר – איך הן עפות? (1 נק')

ג. ציפורים דואות – מתי הן נודדות? (1 נק')

ד. ציפורי שיר – מתי הן נודדות? (1 נק')

שאלה 20 (4 נק') הבנת הנקרא / הבנה (פרשנות והיסק)

השאלה מתייחסת ל"דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה"

בפסקה 4 מתוארת בעיה שהייתה בעמק החולה, ומתואר הפתרון שנמצא לה.

א. מה הייתה הבעיה? (2 נק')

ב. הסבירו כיצד הפתרון מועיל לשני צדדים שונים. (2 נק')

שאלה 21 (3 נק') הבנת הנקרא / הבנה (פרשנות והיסק)

השאלה מתייחסת ל"דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה"

בסוף פסקה 5 כתוב: "השיתוף הזה הציל חיים של אנשים ושל ציפורים כאחד."

א. לאיזה שיתוף מתכוון הכותב? (1 נק')

ב. הסבירו כיצד השיתוף הציל חיים של אנשים וגם של ציפורים. (2 נק')

שאלה 22 (3 נק')

הבנת הנקרא / הערכה ביקורתית ורפלקציה

השאלה מתייחסת ל"דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה"

מה מתאר בצורה הטובה ביותר את המבנה של טקסט 4?

1. רצף של אירועים בתולדות הנדידה, לפי הסדר שבו התרחשו
2. השוואה בין שתי עמדות מנוגדות בנושא ההגנה על ציפורים נודדות
3. הצגת תופעה, הסבר לסיבותיה, ואחר כך תיאור של סכנות ושל דרכים להתמודד איתן
4. סיפור אישי של חוקר ציפורים על עבודתו עם טייסים

שאלה 23 (3 נק')

הבנת הנקרא / הערכה ביקורתית ורפלקציה

השאלה מתייחסת ל"דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה"

חברה מתכננת להקים חוות טורבינות רוח (מתקנים גבוהים, שלהם להבים ענקיים המסתובבים ברוח ומפיקים חשמל) באזור שבו עוברות ציפורים דואות בעונות הנדידה.

על סמך טקסט 4, הציעו שתי דרכים שונות להקטין את הסכנה לציפורים, והסבירו כל דרך.

שאלה 24 (5 נק')

לשון / מערכת הפועל: שורש ובניין

השאלה מתייחסת ל"השעון הפנימי של בני הנוער" ול"דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה"

שאלות 24–30 עוסקות בלשון. המשפטים בשאלות לקוחים מן הטקסטים או נשענים עליהם.

לפניכם חמישה פעלים מן הטקסטים. כתבו את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הפועל במשפט	השורש	הבניין
(א) בתחנות טיבוע **לוֹכְדִים** ציפורים ברשתות עדינות.		
(ב) שינה ארוכה בשבת **מְשַׁבֶּשֶׁת** את השעון הפנימי.		
(ג) בני נוער שאינם ישנים די מתקשים **לְהִתְרַכֵּז**.		
(ד) העייפות **נִצְבְּרָה** במשך השבוע.		
(ה) אצל ילדים המלטונין **מְפֻרָּשׁ** בשעות הערב המוקדמות.		

א. לוֹכְדִים (1 נק')

ב. מְשַׁבֶּשֶׁת (1 נק')

ג. לְהִתְרַכֵּז (1 נק')

ד. נִצְבְּרָה (1 נק')

ה. מְפֻרָּשׁ (1 נק')

שאלה 25 (4 נק') לשון / מערכת הפועל: גוף, זמן ודרך

השאלה מתייחסת ל"מתי יתחיל יום הלימודים? – שני מכתבים למערכת" ול"השעון הפנימי של בני הנוער"

ענו על שני הסעיפים.

א. רון כותב: "אם נדחה את תחילת הלימודים, הם פשוט ימשיכו לגלול עוד שעה." (2 נק')

באיזה גוף ובאיזה זמן כתוב הפועל "נדחה" במשפט הזה?

ב. בפסקה 6 בטקסט 1 כתוב: "מומלץ להרחיק את המסכים שעה לפני השינה." (2 נק')

כתבו את העצה הזו כמשפט ציווי הפונה לקבוצת תלמידים (אתם).

שאלה 26 (3 נק') לשון / משמעויות משקלים

השאלה מתייחסת ל"דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה"

בפסקה 5 בטקסט 4 מופיעה המילה "טייסים". צורת היחיד היא טַיָּס, והיא נוצרה במשקל קַטָּל.

א. מהי משמעות משקל קַטָּל במילה טַיָּס? (1 נק')

ב. כתבו עוד שתי מילים במשקל קַטָּל שיש להן אותה משמעות. (2 נק')

שאלה 27 (3 נק') לשון / תחביר: נושא ונשוא

השאלה מתייחסת ל"דרך השמיים: ישראל על נתיב הנדידה" ול"השעון הפנימי של בני הנוער"

כתבו מהו הנושא ומהו הנשוא בכל אחד מן המשפטים.

א. בכל סתיו מגיעים לעמק עשרות אלפי עגורים. (1 נק')

ב. האור הכחול הנפלט ממסכים מעכב את הפרשת המלטונין. (1 נק')

ג. בעבר התרסקו כמה מטוסים של חיל האוויר. (1 נק')

שאלה 28 (4 נק') לשון / תחביר: סוגי משפטים

סמנו את סוג כל משפט: פשוט, איחוי (מאוחה או מחובר) או מורכב.

המשפט	פשוט	איחוי	מורכב
(א) הדאייה חוסכת לציפורים אנרגיה רבה.			
(ב) עמודי האוויר החם נוצרים רק ביום, ולכן הדואות נודדות בשעות היום.			
(ג) מתבגר שהולך לישון בתשע וחצי אינו נרדם.			
(ד) כשהאור חוזר בבוקר, הפרשת ההורמון נפסקת.			

א. הדאייה חוסכת לציפורים אנרגיה רבה. (1 נק')

ב. עמודי האוויר החם נוצרים רק ביום, ולכן הדואות נודדות בשעות היום. (1 נק')

ג. מתבגר שהולך לישון בתשע וחצי אינו נרדם. (1 נק')

ד. כשהאור חוזר בבוקר, הפרשת ההורמון נפסקת. (1 נק')

שאלה 29 (3 נק') לשון / דיבור ישיר ודיבור עקיף

השאלה מתייחסת ל"כמה ישנים תלמידי חטיבת הביניים?"

המירו את המשפט שבדיבור ישיר למשפט בדיבור עקיף.

המורה שאלה את התלמידים: "כמה שעות ישנתם בלילה שלפני הסקר?"

_____

_____

_____

שאלה 30 (4 נק') לשון / שם המספר

השאלה מתייחסת ל"כמה ישנים תלמידי חטיבת הביניים?"

לפניכם משפטים על הסקר שבטקסט 3. כתבו במילים את המספרים שבסוגריים.

א. בסקר השתתפו (300) _____ תלמידים. (1 נק')

_____

ב. התלמידים לומדים ב(3) _____ שכבות. (1 נק')

_____

ג. מומחים ממליצים לישון לפחות (8) _____ שעות בלילה. (1 נק')

_____

ד. זה הסקר ה(2) _____ שמועצת התלמידים ערכה השנה. (1 נק')

_____

שאלה 31 הבעה בכתב / טקסט טיעוני

השאלה מתייחסת ל"השעון הפנימי של בני הנוער" ול"מתי יתחיל יום הלימודים? – שני מכתבים למערכת" ול"כמה ישנים תלמידי חטיבת הביניים?"

משימת המשך בהבעה בכתב (נעשית בכיתה בשיעור נפרד אחרי המבחן; אפשר להיעזר בחוברת הטקסטים).

עיתון בית הספר מקדיש גיליון לשאלה: "האם כדאי לדחות את שעת תחילת הלימודים בחטיבת הביניים?"

כתבו מאמר טיעון לעיתון (200–250 מילים), שבו תציגו את עמדתכם.

במאמר:

• הציגו את עמדתכם בבירור.

• בססו אותה בשני נימוקים לפחות, ונעזרו במידע מטקסטים 1–3.

• התייחסו לטענה אחת של הצד שחולק עליכם, והשיבו עליה.

• כתבו בלשון תקינה ובמשלב המתאים לעיתון בית ספר, וחלקו את המאמר לפסקאות.

עוד מבחנים עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/meitzav/hebrew-9